בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְאִם לֹא אָמַר לֹא זֶה וְלֹא זֶה, (ד) [ב]אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. הַגָּה: וְהַמִּנְהָג פָּשׁוּט שֶׁאֵין אוֹמְרִים נַחֵם רַק בִּתְפִלַּת (נ) מִנְחָה שֶׁל תִּשְׁעָה בְּאָב, לְפִי שֶׁאָז הִצִּיתוּ בַּמִּקְדָּשׁ אֵשׁ וְלָכֵן מִתְפַּלְלִים אָז עַל הַנֶּחָמָה (רוקח (סי׳ שיט) ואבודרהם (הלכות תפלת התעניות)). מִי שֶׁאָכַל בְּתִשְׁעָה בְּאָב, יֹאמַר נַחֵם (ג) (ה) בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן (מהרי״ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה באב)):

ב מַהָא דְּתָנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא שַׁבָּת כ״ד (ע״א).

תקנח בְּמוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב אֵין אוֹכְלִין בָּשָׂר. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א בְּתִשְׁעָה בְּאָב לְעֵת עֶרֶב הִצִּיתוּ אֵשׁ בַּהֵיכָל, וְנִשְׂרַף עַד שְׁקִיעַת הַחַמָּה (א) בְּיוֹם עֲשִׂירִי, וּמִפְּנֵי כָךְ מִנְהָג כָּשֵׁר (ו) [א] (ב) * שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן בְּלֵיל עֲשִׂירִי וְיוֹם עֲשִׂירִי: הַגָּה: וְיֵשׁ מַחְמִירִין (ג) * עַד (ג) [ב] חֲצוֹת הַיּוֹם וְלֹא יוֹתֵר (הגהות מיימוני). אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּשַׁבָּת וְנִדְחָה לְיוֹם רִאשׁוֹן,

א בְּרֵישָׁא תַּעֲנִית כ״ט (ע״א).

בְּאֵר הֵיטֵב

(מ״ש הראיכא) מְגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן). וְטַ״ז (סק״א) כָּתַב דְּאִם שָׁכַח, אוֹמֵר אוֹתוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יַחְתֹּם בְּבָרוּךְ מְנַחֵם צִיּוֹן רַק שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה כְּמוֹ בַּעֲנֵנוּ, וַעֲנֵנוּ קֹדֶם לְנַחֵם כִּי הִיא תְּדִירָה: (ג) **מִנְחָה.** מִשְׁמַע דְּמִנְהָג לוֹמַר הַשְׁלִיחַ צִבּוּר עַנֵּנוּ גַּם בְּשַׁחֲרִית, דְּהָא כָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וַעֲנֵנוּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְעַל זֶה לֹא כָּתַב רַמ״א שְׁמַהֲנְהָג שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ. אֲבָל רַבֵּנוּ יִצְחָק הַנָּזִיר שֶׁלֹּא לוֹמַר עֲנֵנוּ בְּשַׁחֲרִית, לְפִי שֶׁנִּקְרָא מוֹעֵד, וְכֵן נִרְאֶה דְּשַׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עָדִיף. טַ״ז (סק״ב). מִי שֶׁמִּתְעַנֶּה בַּעֲשִׂירִי יֹאמַר נַחֵם בְּעַרְבִית וּבְשַׁחֲרִית דַּעֲשִׂירִי. שָׁלָ״ה (תענית פרק נר מצוה אות י) מְגֵן אַבְרָהָם (שם): (ג) **בִּבְרַכַת הַמָּזוֹן.** בְּכוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם, וְאַף שֶׁבַּתְּפִלָּה לֹא נָהֲגוּ לְאָמְרוֹ רַק בְּמִנְחָה, מִכָּל מָקוֹם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן דְּלֵיכָא מִנְהָג יֵשׁ לְאָמְרוֹ:

א (ו) שֶׁלֹּא. וּפָשׁוּט דְּבִסְעוּדַת מִצְוָה מֻתָּרִים כָּל הַקְּרוּאִים לֶאֱכֹל בָּשָׂר. טַ״ז (סי׳ תקנט סק״ז) וּמְגֵן אַבְרָהָם (סק״א). אַךְ הַסְּעוּדָה שֶׁעוֹשִׂין בַּלַּיְלָה שֶׁלְּפָנֵי הַחֲתֻנָּה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַשְׁלִחִין בְּאוֹתוֹ פַּעַם סְבָלוֹנוֹת, לֹא מִקְרֵי סְעוּדַת מִצְוָה וְלָכֵן אֵין לֶאֱכֹל בָּשָׂר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם כְּלֵי שִׁיר עַד אַחַר חֲצוֹת יוֹם עֲשִׂירִי. מְגֵן אַבְרָהָם (שם) עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן בְּשוּ״ת מִבְּשַׂר תְּאֵנָה סִי׳ ע׳. וְהַגְּאוֹן מַהַרַ״ש מִפְּרַאג פָּסַק כְּשֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְהַחֲתֻנָּה הָיְתָה בְּשַׁבָּת הַתִּיר בְּלֵיל (ה) [ר] לְהֶחָתָן וְכַלָּה וְלַאֲבִיהֶן לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְלֹא לִשְׁאָר בְּנֵי סְעוּדָה, וְאֵין לְהִתְעַנֵּג אֲפִלּוּ מִשְּׁאָר מַאֲכָלִים, וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) כָּתַב טוֹב שֶׁלֹּא לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ לֵיל עֲשִׂירִי. אֲבָל מִי שֶׁמִּתְעַנֶּה גַּם בְּעַשִׂירִי אֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר בָּזֶה גַּם בִּי״א, דְּעַשִׂירִי גּוּפָא חֻמְרָא הוּא. אַחֲרוֹנִים: (ג) **חֲצוֹת.** וְהוּא הַדִּין שֶׁלֹּא לִרְחֹץ וּלְסַפֵּר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּמִנְחָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג) שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, דְּגַם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים סְבִירָא לֵהּ לְהַטּ״ז (סי׳ תריח סק״י) דְּעִקַּר שֶׁאֵין לְאָמְרוֹ עַיֵּן שָׁם:

א (א) שֶׁלֹּא. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. וְעַיֵּן שָׁם בְּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה דְּמִתִּיר בְּלֵיל טְבִילָה אוֹ יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ אוֹ בָּא מֵהַדֶּרֶךְ, עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּאֵר הֵיטֵב אֲבָל מִי שֶׁמִּתְעַנֶּה כוּ׳, כֵּן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ד) דְּמִשְׁמַע דְּהַמִּתְעַנֶּה גַּם בִּי׳, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְמָנְעַ שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ. **[ב] חֲצוֹת.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב) שֶׁיִּרְאֵי ה׳ נָהֲגוּ לְהַחְמִיר כָּל הַיּוֹם וְכֵן רָאוּי לַעֲשׂוֹת לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים וּפְרוּשִׁים. וְיוֹלְדֶת אַף שֶׁמִּתְעַנָּה אַחַר שִׁבְעָה, מַתֶּרֶת בְּלֵיל עֲשִׂירִי בְּבָשָׂר וְיַיִן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּתִשְׁעָה בְּאָב שֶׁנִּדְחָה וּמִתְעַנָּה, שֶׁמֻּתֶּרֶת בַּלַּיְלָה בְּבָשָׂר וְיַיִן, עַיֵּן שָׁם. וְהַנּוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז, גַּם בְּלֵיל וְיוֹם עֲשִׂירִי אָסוּר. וְאִם רֹב אַנְשֵׁי הָעִיר אוֹכְלִים בָּשָׂר בְּלֵיל עֲשִׂירִי וְאֶחָד נֶהֱנֶה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אַף לֹא קִבֵּל בְּנָדָר רַק נָהֲגוּ מִנְהָג בְּעָלְמָא, וְאַרַע שֶׁשָּׁלְמוּ לוֹ יוֹם שִׁלִּשִׁים שֶׁל אֵבֶל בְּשַׁבּוּעַ שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב וְיֵשׁ לוֹ צַעַר שֶׁלֹּא

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בִּפְנֵי עַצְמָהּ בַּחֲתִימָה בֵּין גּוֹאֵל לִרְופֵּא. וְהִנֵּה לְיָחִיד דַּעַת הַמְחַבֵּר בְּסִימָן תקס״ה (ס״ג) דְּבַאֲרָבָעָה צוֹמוֹת אוֹמֵר עֲנֵנוּ בְּכָל תְּפִלָּה בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֲבָל דַּעַת הָרַמ״א שָׁם דְּאֵין הַיָּחִיד אוֹמְרָהּ רַק בְּמִנְחָה. וּלְעִנְיַן שְׁלִיחַ צִבּוּר, (ד) דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּאַף בְּתִשְׁעָה בְּאָב יֹאמַרְנָה בְּשַׁחֲרִית בֵּין גּוֹאֵל לִרְופֵּא כְּמוֹ לְעִנְיַן שְׂאֵרֵי תַּעֲנִיתִים: **(ד) אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.** כִּי בְּיָמִים שֶׁאֵין בָּהֶם קְרֻבָּן מוּסָף, אִם טָעָה וְלֹא אָמַר מֵעֵין הַמְּאֹרָע אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ: (ה) **בִּבְרַכַת הַמָּזוֹן.** בְּכוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם, וְאַף שֶׁבַּתְּפִלָּה לֹא נָהֲגוּ לְאָמְרוֹ רַק בְּמִנְחָה, מִכָּל מָקוֹם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן דְּלֵיכָא (מִנְהָג) [מַנְהָג] יֵשׁ לְאָמְרוֹ. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם אֲיזוּ אַחֲרוֹנִים שֶׁמְּפַקְפְּקִים עַל פְּסַק זֶה, וְכֵן בְּבָאוּר הַגְּרַ״א מַשְׁמַע שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה שֶׁלֹּא לאמר, כִּי לֹא קָבְעוּהָ רַק בַּתְּפִלָּה.

וּמִיהוּ לְכָלֵי עָלְמָא אִם לֹא אָמְרוֹ אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ:

א (א) בְּיוֹם עֲשִׂירִי. וְהַטַּעַם שֶׁקָּבְעוּהָ בַּתְּשִׁיעִי, מִשּׁוּם (ו) דְּאַתַחְלְתָּא פַּרְעָנִיתָא עַדִיפָא: **(ב) שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר.** וּפָשׁוּט דְּבִסְעוּדַת מִצְוָה מֻתָּרִים כָּל הַקְּרוּאִים לֶאֱכֹל בָּשָׂר, וַאֲפִלּוּ אֵינָנוּ קְרוֹבוֹ, דְּפִשְׁטָא דְּלֵילָה הַזּוֹ קִלָּא מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, (ג) דְּמֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב יֵשׁ קְצָת אֲבֵלוּת מִדִּינָא דְּגְמָרָא שֶׁמְּמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה וּמַשָּׂא וּמַתָּן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה שֶׁמֻּתָּר מִדִּינָא בַּכֹּל. אַךְ הַסְּעוּדָה שֶׁעוֹשִׂין בַּלַּיְלָה שֶׁלְּפָנֵי הַחֲתֻנָּה (ג) בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַשְׁלִחִין בְּאוֹתוֹ פַּעַם סְבָלוֹנוֹת, לֹא מִקְרֵי סְעוּדַת מִצְוָה, וְלָכֵן אֵין לֶאֱכֹל בָּשָׂר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם (ד) כְּלֵי שִׁיר עַד אַחַר חֲצוֹת יוֹם עֲשִׂירִי [לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמ״א לְקַמָּה]. וּבְסֵפֶר אֶלְיָה רַבָּה (סק״א) כָּתַב בְּשֵׁם זְקֵנוֹ מַהֲרַ״ש זַ״ל, שֶׁזֶּהוּ רַק לְשָׁאֵר אֲנָשִׁים, אֲבָל לְחָתָן וְכַלָּה וַאֲבִיהֶם וְאִמָּם מֻתָּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר. כָּתַב כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) דְּטוֹב שֶׁלֹּא לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בְּלֵיל עֲשִׂירִי, אִם לֹא שֶׁבַּשַּׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו הַחֲתֻנָּה וְהוּא הַדִּין שֶׁלֹּא (ה) לִרְחֹץ בַּמֶּרְחָץ וּלְסַפֵּר וּלְכַבֵּס עַד חֲצוֹת. וּכְשֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁאָז יוֹם עֲשִׂירִי הוּא עֶרֶב שַׁבָּת, מֻתָּר בְּכָל **(ג) עַד חֲצוֹת הַיּוֹם.** זֶה לְכְבוֹד שַׁבָּת:

בַּאוּר הַלָּכָה

בְּשֵׁם אֲבוּדְרָהֶם (הל׳ שמונה עשרה) שֶׁיֹּאמַר קֹדֶם וְעַל כֻּלָּם, וְהוּא תְּמוּהַּ דְּבִירוּשַׁלְמִי (פ״ד ה״ג) שֶׁהוּבָא בְּרִי״ף (י.) וּרא״ש (פ״ד סי׳ ד) אֵיתָא דְּכָל שֶׁהוּא לְהַבָּא אוֹמְרוֹ בָּעֲבוֹדָה, עַיֵּן שָׁם, וְרַק הֵיכָא דְּהוּא הוֹדָאָה עַל הֶעָבָר אוֹמְרוֹ בְּהוֹדָאָה, וְאִם כֵּן תְּפִלַּת נַחֵם שֶׁהוּא בַּקָּשָׁה עַל לְהַבָּא מִקּוֹמָהּ בָּעֲבוֹדָה, וּכְבָר עָמַד הַטַּ״ז (סק״א) בָּזֶה וְכָתַב דְּהוּא טָעוּת סוֹפֵר וְכֵן כָּתַב הַמַּגֵּשׁ יְהוּדָה (סק״א), וְאַף דְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) יִשְׁבּוֹ בִּדְחַק כְּבָר כָּתַב הַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״א) דְּהָאֱמֶת עִם הַטַּ״ז דְּכֵן הוּא מוּכָח לְשׁוֹן הִירוּשַׁלְמִי (וּמַה שֶּׁהֵבִיא הָאֵלִיָּה רַבָּה (שם) בְּשֵׁם הָרַשַׁ״י שֶׁעַל הֶרִי״ף (ד״ה לשעבר), יָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָשׁ רַשַׁ״י, עַיֵּן שָׁם), וְכֵן הוּא לְהַדְיָא בִּרְבֵנוּ יְרֻחָם (נ״ח ח״ב) שֶׁאוֹמְרוֹ בִּתְפִלַּת רְצֵה, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁפֵּיֵּם לִדְיָנָא דִּלְא כְּמִנְהַג אַבְרָהָם. וְחִפַּשְׂתִּי וּמָצָאתִי בְּעוֹד שְׁנֵי רִאשׁוֹנִים הֲלֹא הַמָּה הָרֹאשׁ [בְּחִדּוּשָׁיו עַל הֶרִי״ף דְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית] וְהָרִיטְבָ״א בְּחִדּוּשָׁיו (ל. ד״ה ירושלמי), שֶׁכָּתְבוּ בְּהַדְיָא דִּלְהִירוּשַׁלְמִי צָרִיךְ לוֹמַר בָּעֲבוֹדָה, וְאִם כֵּן אַף דְּנָהֲגוּ עָלְמָא לְכַתְּחִלָּה לוֹמַר בְּבוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִי״ף וְהָרא״ש, מִכָּל מָקוֹם אִם שָׁכַח אוֹמֵר בָּעֲבוֹדָה שֶׁשָּׁם הוּא מְקוֹמָהּ מִן הַדִּין. וְהִנֵּה הַטַּ״ז כָּתַב מִסְּבָרַת עַצְמוֹ דְּאִם שָׁכַח בְּבוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם יֹאמְרֶנָּה בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֲבָל בְּמַשָּׂה יְהוּדָה כָּתַב מִסְּבָרָת עַצְמוֹ דְּאִם שָׁכַח בְּבוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם יֹאמְרֶנָּה בָּעֲבוֹדָה שֶׁשָּׁם הִיא עִקַּר מְקוֹמָהּ שְׁנִתְקַנָּה לְכַתְּחִלָּה. וְכֵן נִרְאֶה מוּכָח מֵהָרִיטְבָ״א שֶׁמְּפַקְפֵּק עַל עִקַּר הַמִּנְהָג שֶׁשִּׁנּוּ לוֹמַר בְּבוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם וְלֹא בָּעֲבוֹדָה, אַף שֶׁסִּיֵּם שֶׁאֵין לְשַׁנּוֹת הַמִּנְהָג, וְעַל כָּל פָּנִים בְּדִיעֲבַד בְּוַדַּאי נְכוֹן לִנְהֹג כִּדְעַת מַשָּׂה יְהוּדָה, וְכֵן בְּאֵלִיָּה רַבָּה דָּחָה דִּבְרֵי הַטַּ״ז, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד בְּמַשָּׂה יְהוּדָה שֶׁכָּתַב דְּבִדְיעֲבַד אִם הִזְכִּיר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר עוֹד בָּעֲבוֹדָה:

א * שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר. אֲבָל תַּבְשִׁיל שֶׁל בָּשָׂר [מֵאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״א)]. **עוֹד כָּתַב שָׁם לְעִנְיַן כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אִם דַּרְכּוֹ תָּמִיד לְבָרֵךְ עַל כּוֹס יַיִן מֵתֵּר גַּם בְּלֵילָה זוּ,** עַיֵּן שָׁם:

* **עַד חֲצוֹת הַיּוֹם.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן רְחִיצָה בְּמֶרְחָץ וְתִסְפֹּרֶת, כֵּן כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּשֵׁם רַשַׁ״ל (שו״ת סי׳ צב). וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב) כָּתַב דְּמִסְתַּמֵּית מָרָן וּמוֹרַ״ם כֵּן וְכֵן מַמָּה שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן תקנ״א סָעִיף ד׳ מַשְׁמַע

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(ג) [ג] מֻתָּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְיַיִן יוֹם שֵׁנִי, (ד) אֲבָל בַּלַּיְלָה (ד) [ד] אָסוּר (ה) מִפְּנֵי אֲבֵלוּת שֶׁל יוֹם (מהרי"ל (שו"ת סי' קכה)):

תקנט מִנְהֲגֵי תִּשְׁעָה בְּאָב, וְדִין מִילָה בְּתִשְׁעָה בְּאָב. וּבוֹ י' סְעִיפִים:

א א**אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת,** (א) **אֵין אוֹמְרִים 'צִדְקָתְךָ' בְּמִנְחָה בְּשַׁבָּת.** הַגָּה: וּמַבְדִּילִין בַּלַּיְלָה בַּתְּפִלָּה כְּשְׁאָר מוֹצָאֵי שַׁבָּת (הגהות מרדכי הלכות תשעה באב (מו"ק סי' תתקלג)), וְאִם שָׁכַח מִלְּהַבְדִּיל עַיֵּן לְעֵיל סִימָן רצ"ד סָעִיף ג'. וּמִתְפַּלְּלִים בְּנַחַת וְדֶרֶךְ בְּכִי כַּאֲבֵלִים, (ב) וְכֵן עוֹשִׂים בְּקְרִיאַת 'אֵיכָה' (הגהות מיימוני (תענית פ"ה מנהגי ת"ב)). וּבְכָל אֵיכָה מַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ יוֹתֵר (מהרי"ל (הלכות י"ז בתמוז ות"ב)), וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַחַזָּן לַפָּסוּק 'הֲשִׁיבֵנוּ', אוֹמְרִים אוֹתוֹ הַקָּהָל בְּקוֹל רָם, וְאַחַר כָּךְ מְסַיֵּם הַחַזָּן, וְחוֹזֵר הַקָּהָל וְאוֹמְרִים 'הֲשִׁיבֵנוּ' בְּקוֹל רָם (ג) וְכֵן הַחַזָּן (הגהות מיימוני (שם)): **ב** ב**בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב** (ד) (מִתְפַּלְּלִים (ו) עַרְבִית (ה) וְאוֹמְרִים אֵיכָה וְקִינוֹת) (הגהות מיימוני (שם) ומהרי"ל (שם)) **וְאוֹמֵר אַחַר קִינוֹת וְ'אֵיכָה' סֵדֶר קְדֻשָּׁה וּמַתְחִיל** (ו) **מ'וְאַתָּה קָדוֹשׁ',** ג**וְאִם חָל** (ג) [ב] **בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת** (ז) **אֵין אוֹמְרִים 'וִיהִי נֹעַם'.** הַגָּה: (ח) וְלֹא 'לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת' (ט) וְלֹא 'וְיִתֶּן לְךָ' (כל בו (סר' סנ)). וּמְסִירִין הַפָּרֹכֶת מִלִּפְנֵי הָאָרוֹן עַל שֵׁם 'בְּצַע אָמְרָתוֹ' (מיכה ג יז) (מנהגים): **ג** ד**לֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב וְיוֹמוֹ,** (י) **יוֹשְׁבִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת** (ג) [ג] (יא) **לָאָרֶץ עַד תְּפִלַּת מִנְחָה** (וְעַכְשָׁו נָהֲגוּ לֵישֵׁב עַל סַפְסְלֵיהֶם

א טור וְכֵן כָּתַב אַשֵּׁרֵי וְהַגָּהוֹת אַשֵּׁרֵי בְּסוֹף תַּעֲנִית (סי' לח) וְהַמַּרְדְּכִי בְּרֵישׁ מוֹעֵד קָטָן (סי' תתלד).
ב טור. ג שָׁם וּבְשֵׁם רַב צֶמַח גָּאוֹן וְרַבֵּנוּ נִסִּים וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים.
ד הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי (תעניות פ"ה) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ם וּמִנְהַג הַצָּרְפָתִים.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְגַלַּח, מַתָּר לְגַלַּח בְּלֵיל עֲשִׂירִי כֵּיוָן דְּרֹב הָעִיר אֵין לָהֶם חֲמָרָא זוֹ דְּגַם הוּא לֹא נָהֲג אֶלָּא בְּאַכִּילָה, וּבְהַגָּהוֹת מֵימוֹנִי מֻכָּל בְּכָל גַּוְנָא בְּתִסְפֹּרֶת, עַיֵּן שָׁם. וּמֵה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם מָגֵן אַבְרָהָם כְּשֶׁחָל בְּיוֹם שִׁשִּׁי כוּ' וּמַתָּר לְהִסְתַּפֵּר בְּשַׁחֲרִית, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה סוֹף סִימָן תקנ"ט (ס"ק לא), וְרֵאָיָה מִסִּימָן תקנ"א סָעִיף ט"ז מִטּוּר וּב"ח. וְכֵן כָּתַב בְּשָׁאֲלַת יַעְבֵ"ץ חֵלֶק א' סִימָן (ק"ו) [צ"ו] עַיֵּן שָׁם: **[ג] מַתָּר.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וְכָתַב בְּשַׁעֲרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"א) שֶׁכָּתַב בְּתְשׁוּבָה שֶׁאַף אִם הֲרוֹצִים לְהִתְעַנּוֹת בְּשִׁתֵּי יָמִים דְּוָקָא הַחֲמִשָּׁה עִנּוּיִים, אֲבָל לְבַטֵּל עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה אוֹ שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ צִיצִית וּתְפִלִּין אֵין לוֹ רְשׁוּת לְבַטֵּל, עַיֵּן שָׁם. וְאַף הַמִּתְעַנֶּה עֲשִׂירִי, אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּשַׁבָּת וְנִדְחָה, אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת יוֹם י"א, עַיֵּן פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב): **[ד] אָסוּר.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וְכָתַב מַהֲזִיק בְּרָכָה (סק"ה) בְּשֵׁם זֶרַע אֶמֶת (או"ח סי' סב) שֶׁלְּהִסְתַּפֵּר מַתָּר בְּלֵיל [מוֹצָאֵי] תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁנִּדְחָה, וְאַף אִם נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהִסְתַּפֵּר הוּא מִנְהָג בְּטָעוּת וְאֵין צָרִיךְ הַתָּרָה, וְאַף מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַחְמִיר בָּזֶה גַּם כֵּן. מִכָּל מָקוֹם אֵין לְהַחְמִיר לְמוֹהֵל שֶׁצָּרִיךְ לַיְלֵךְ לְעִיר אַחֶרֶת לָמוּל לְמָחָר מַתָּר לְהִסְתַּפֵּר בְּלֵיל עֲשִׂירִי שֶׁל תִּשְׁעָה בְּאָב, דְּהָוֵי לְכָבוֹד הַמִּילָה כְּדֵי שֶׁבְּהֶגִּיעַ לְעִיר אַחֶרֶת יִהְיֶה פָּנוּי לִקַּח מִצְוַת מִילָה מִיָּד, עַיֵּן שָׁם:

ב [ב] בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יב) וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג) דְּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַאֲרִיכִין, טוֹב שֶׁלֹּא לְהַשְׁכִּים, בְּעֶנְיַן שֶׁיִּשְׁהוּ בְּאֵמִירַת הַקִּינוֹת סָמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם:
ג [ג] לָאָרֶץ. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמְבֹאָר בְּמַהֲרִי"ל שֶׁיֵּשֵׁב לְהַדְיָא עַל גַּבֵּי קַרְקַע, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תקנ"ב (סק"ח) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ש שֶׁעַר אֲרִיאֵה שֶׁעַל פִּי הַקַּבָּלָה אֵין לֵישֵׁב לְהַדְיָא, רַק יַפְסִיק בְּבֶגֶד שֶׁאֵינוֹ לָבוּשׁ בּוֹ בֵּינוֹ לְהַקַּרְקַע, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הַלָּכָה

דְּאַף מִמִּנְהָג כָּשֵׁר לֹא אָסוּר אֶלָּא בְּבָשָׂר וְיַיִן אֲבָל לְעִנְיַן רְחִיצָה וְתִסְפֹּרֶת לֹא הֻחְמְרוּ, וּמָצָאתִי לְהָרַב הַשְּׁיָרֵי (הגה"ט סק"ד) שֶׁהֶחְתִּיר גַּם כֵּן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה לְהַקֵּל בָּזֶה שֶׁכְּמָה אַחֲרוֹנִי זְמַנֵּנוּ הֶעְתִּיקוּ דְּבָר זֶה לְמַעֲשֶׂה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ד) **אֲבָל בַּלַּיְלָה אָסוּר וְכוּ'.** הַיְנוּ רַק בַּאֲכִילַת בָּשָׂר וּשְׁתִיַּת יַיִן, (ו) אֲבָל בְּתִסְפֹּרֶת מֻתָּר לְכָלֵי עָלְמָא: (ה) **מִפְּנֵי אֲבֵלוּת שֶׁל יוֹם.** מַשְׁמַע דְּרַק בָּזֶה מִפְּנֵי אֲבֵלוּתוֹ שֶׁל תִּשְׁעָה בְּאָב מַחְמִירִינַן גַּם בַּלַּיְלָה שֶׁאַחֲרָיו דְּהוּא כְּמוֹ (ו) בֵּין הַמְּצָרִים, דְּיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמַּחְמִירִין עַל עַצְמָן מִבָּשָׂר וְיַיִן, אֲבָל בִּשְׁאָרֵי תַּעֲנִיתִים אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה:

א (א) **אֵין אוֹמְרִין וְכוּ'.** מִידֵי דְּהָוֵי אֲרַאש חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, שֶׁאֵין אוֹמְרִים 'צִדְקָתְךָ וְצִדְקָתְךָ' בְּשַׁבָּת, דְּתִשְׁעָה בְּאָב נַמִּי אִקְרֵי מוֹעֵד: **(ב) וְכֵן עוֹשִׂים וְכוּ'.** וַיְפַסֵּיק בֵּין כָּל פְּסוּק (ו) מְעַט וּבֵין כָּל 'אֵיכָה' יוֹתֵר מְעַט, וּפְסוּק הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּכָל 'אֵיכָה' אוֹמֵר בְּקוֹל רָם. וּלְעִנְיַן בְּרָכָה לִפָּנֶיהָ עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ת"צ סוֹף סָעִיף ט' בְּהַגָּ"ה וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס"ק יט). וְטוֹב שֶׁיַּחִיד (ז) יִקְרָא 'אֵיכָה' גַּם בַּיּוֹם:
(ג) וְכֵן הַחַזָּן. וְאַחַר כָּךְ חוֹזֵר הַחַזָּן וּמַתְחִיל זְכֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ וּכוּ' וְרֹאֵה אֶת חֶרְפָּתֵנוּ אוֹי מָה הָיָה לָנוּ, וְכֵן חוֹלֵק כָּל הַפְּסוּקִים אֶמְצָעִיתָן בְּאוֹי וְסוֹפָן בְּאוֹי מָה הָיָה לָנוּ [דְּרָכֵי מֹשֶׁה (אות ב)]: **ב (ד) מִתְפַּלְּלִין עַרְבִית.** בַּתְּחִלָּה. וְאוֹמֵר קַדִּישׁ עִם תִּתְקַבֵּל (ג) אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית. וְאִם חָל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אֵין מְבָרְכִין הַבְדָּלָה בְּתוֹךְ [בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין כֵּן]. מַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה באב):
(ה) וְאוֹמְרִים אֵיכָה וְקִינוֹת. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא בְּיָחִיד [חַיֵּי אָדָם (כלל קלה סי"ט)]: **(ו) מ'וְאַתָּה קָדוֹשׁ'.** וְלֹא יֹאמַר 'וְבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל', שֶׁאֵין גְּאֻלָּה בַּלַּיְלָה. וְלֹא 'וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי', שֶׁנִּרְאֶה כְּמְקַיֵּם בְּרִית עַל הַקִּינוֹת, וְעוֹד דְּאָסוּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר 'וְלֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ' [טור]: **(ז) אֵין אוֹמְרִים 'וִיהִי נֹעַם'.** לְפִי (ז) שֶׁעָקְרוֹ נִתְיַסֵּד עַל הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן וַעֲתִידָה נֶחֱרָב: **(ח) וְלֹא 'לַמְנַצֵּחַ' וְכוּ'.** שֶׁאֵינוֹ (ה) מִסַּדֶּר הַיּוֹם וְאָסוּר: **(ט) וְלֹא 'וְיִתֶּן לְךָ'.** שֶׁאֵינוֹ (ו) זְמַנּוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב: **ג (י) יוֹשְׁבִים וְכוּ'.** דֶּמְיָא דְּאֶבֶל שָׁיוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי קַרְקַע כָּל שִׁבְעָה, וּמִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ חָמוּר כָּל כָּךְ כְּמוֹ הַחֲמִשָּׁה עִנּוּיִים וּלְכָךְ לֹא בָּעֵי כָּל הַיּוֹם: **(יא) לָאָרֶץ.** הַיְנוּ אַחַר שֶׁעָנוּ בָּרוּךְ ה' הַמְבֹרָךְ וְכוּ' דְּזֶה צָרִיךְ (ז) לְהֵיוֹת בַּעֲמִידָה, וְעַיֵּן (ם) בָּאַחֲרוֹנִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: (ז) עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ואיתא), **וּלְשׁוֹן הָרַמ"א שֶׁכָּתַב בִּלְשׁוֹן אָסוּר מְגֻמְגָּם קְצָת, דְּאַף לֵיל עֲשִׂירִי מַמָּשׁ רַק מִנְהָג כָּשֵׁר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּטּוּר, אֲבָל מִדִּינָא מַתָּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ"א וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה,** וְעַיֵּן פְּרִי חָדָשׁ מַה שֶׁכָּתַב בְּלִקּוּטָיו:
א (ם) מַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז וט' באב): **(ט)** שָׁלֵ"ה (תענית פרק נר מצוה אות א):

ב (ג) אֲבָל אַחַר 'אֵיכָה' עַד לְמָחָר אַחַר יְצִיאַת בֵּית הַכְּנֶסֶת, קַדִּישׁ בְּלֹא תִתְקַבֵּל בְּדִלְקַמָּן (ס"ד) **בְּהַגָּ"ה:** (ד) סַמַ"ק (מצוה צו). וְעוֹד טָעֲמִים עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש שאין) וּבְכָאוּר הַגְּרַ"א: **(ה)** הַגְּרַ"א: **(ו)** גַּם זֶה שָׁם: **ג (ז)** אֶלְיָה רַבָּה (סק"א): **(ח)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וּפְרִי מְגַדִּים עַיֵּן שָׁם:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah